

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการ พัฒนารูปแบบการจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด รวมถึงแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม
2. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมและเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด แบบทดสอบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด และแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน
3. นำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ใช้แบบแผนการทดลองแบบ The One Group Pretest-Posttest Design โดยนำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 24 คน เป็นเวลา 15 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมใช้เวลาทดลองทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ไม่นับเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4. ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม โดยพิจารณาจากความสำเร็จคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม พฤติกรรม ทางคุณธรรมจริยธรรม และความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม

สรุปผล

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 4 มีสาระดังนี้

หลักการของรูปแบบการจัดกิจกรรม

หลักการของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้จากการสังเคราะห์ ทฤษฎีพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแคทวอล บลูม และมาเซีย และแนวคิดหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยสรุปหลักการได้ดังนี้

1. นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตอบสนอง พึงพอใจและเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม
2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น คิดและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
3. นักเรียนสร้างความรู้ผ่านกิจกรรมการไตร่ตรอง การสื่อสารและการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผล
4. นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดกิจกรรม

เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความประหยัด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรับรู้ (Perception) หมายถึง การทบทวนความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เกี่ยวกับความรู้ความคิด และการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรม การนำเสนอกรณีตัวอย่าง / สถานการณ์ใกล้ตัว/นิทาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็นตัวแบบที่ดีงาม
2. ขั้นอภิปราย (Discussion) หมายถึง การให้นักเรียนวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น สนทนาโต้ตอบ ต่กรณีตัวอย่าง/สถานการณ์ใกล้ตัว/นิทาน

3. **ขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing)** หมายถึง การให้นักเรียนได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติมด้วยกิจกรรมกับเพื่อน แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย และสร้างองค์ความรู้โดยการสรุปผลที่ครูมอบหมาย

4. **ขั้นสะท้อนคิด (Reflective Thinking)** หมายถึง นักเรียนร่วมกันนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ทำร่วมกัน นักเรียนอภิปรายข้อค้นพบต่าง ๆ ในกลุ่มใหญ่

5. **ขั้นสรุป (Conclusion)** นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลที่ได้จากการเรียน ครูอธิบายเพิ่มเติมในสิ่งที่นักเรียนยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน

6. **ขั้นประยุกต์ใช้ (Application)** หมายถึง การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ จากการทำกิจกรรมนักเรียนสามารถนำไปใช้ได้อย่างไรจากสถานการณ์การเรียนรู้ที่ครูกำหนด

การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม

การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม เป็นการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างการจัดกิจกรรมและภายหลังการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ โดยผู้ประเมินประกอบด้วยนักเรียน เพื่อน และครู

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความประหยัด ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด ภายหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม มีประเด็นที่นำมาอภิปราย 2 ประเด็น คือ 1) การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม 2) การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม รายละเอียดการอภิปรายผลมีดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมได้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และขั้นตอนแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้อสัมพันธ์กัน ซึ่งเริ่มจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรม และสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดกิจกรรม โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูม และมาเซีย และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการสังเคราะห์สาระต่างๆ ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของจอยซ์และเวลล์ (Joyce & Weil, 1996) ที่ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมว่าผู้พัฒนาไม่ควรยึดมั่นกับทฤษฎีหรือหลักการเรียนรู้ใดเพียงอย่างเดียว การสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระต่างๆ อย่างเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่การวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดกิจกรรม เชื่อมโยงไปสู่การสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดกิจกรรม ขั้นตอน การจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยได้นำสาระต่างๆ มาจัดทำเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม ฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และมีการนำรูปแบบการจัดกิจกรรม ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอน ก่อนการนำรูปแบบการจัดกิจกรรม ไปใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ จอยซ์และเวลล์ (Joyce and Weil, 1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแล้ว ก่อนไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้สถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม ดังกล่าวมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิดและหลักการพื้นฐานเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม นอกจากนี้รูปแบบการจัดกิจกรรม ยังได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการจัดกิจกรรมได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดกิจกรรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริม สร้างคุณธรรมจริยธรรม ได้ ซึ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัด

กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2551) ที่สรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดกิจกรรมให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

2. การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรม

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจาก

2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรม สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย และความประหยัด ได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมทั้ง 6 ขั้นตอน คือ ขั้นรับรู้ ขั้นอภิปราย ขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นสะท้อนคิด ขั้นสรุป และขั้นประยุกต์ใช้ สามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเริ่มจากขั้นรับรู้ นักเรียนได้ทบทวนความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมของตนเองในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัดจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนำเสนอกรณีตัวอย่าง การนำเสนอสถานการณ์ใกล้ตัว และการเล่านิทาน ทำให้ทราบว่านักเรียนแต่ละคนมีแนวความคิดและมีการปฏิบัติในด้านคุณธรรมนั้น ๆ อย่างไรบ้าง ได้มีโอกาสพูดคุยเล่าเรื่องประสบการณ์ของตนเองทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี ได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติจากประสบการณ์ที่นักเรียนและเพื่อนได้พูดคุยสนทนากัน ขั้นอภิปราย ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น สนทนาโต้ตอบต่อกรณีตัวอย่าง สถานการณ์ใกล้ตัวหรือนิทาน ทำให้ได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี ขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติม ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พูดหรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่ม วิเคราะห์ถึงผลดีของการปฏิบัติและผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามคุณธรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจัดกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การบรรยาย การเล่านิทาน การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ การทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งประสบการณ์ความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะการได้พูดคุย ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิด จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมความคิดและเหตุผลของตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ขั้นสะท้อนคิด ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดและเหตุผลของตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

กว้างขวางขึ้น มีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้ทบทวน รวบรวม เชื่อมโยงความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนถึงแนวคิดและการปฏิบัติในด้าน คุณธรรมจริยธรรม รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ ขั้นประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนได้คิดหาแนวทางในการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมไปปฏิบัติจริง เห็น ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติเป็นประจำ ซึ่งการนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ เป็นการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ที่คงทน เข้าใจในเนื้อหาสาระได้ดียิ่งขึ้น (Eisenkraft, 2003, p. 57-58) จาก การสังเกตของผู้วิจัย ช่วงแรกของการจัดกิจกรรมนักเรียนไม่ค่อยกล้าที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยนหรือ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งการนำเสนอในกลุ่มใหญ่ ผู้วิจัยต้องกระตุ้น แนะนำ ฝึกหัดและให้กำลังใจ หลังจากนั้นในการจัดกิจกรรม แต่ละขั้นตอน นักเรียนมีความสนใจเพิ่มมากขึ้น ตั้งใจมีส่วนร่วมเมื่อใช้ กิจกรรมกลุ่ม ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ จึงควรจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยมีการศึกษาหาความรู้จากเหตุการณ์ที่กำหนดให้ ปฏิบัติจากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม สนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ร่วมกันใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ถึงผลดี- ผลเสียของการ ปฏิบัติและสรุปร่วมกัน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ใหม่ จากตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับทิตานา แชมมณี (2546, หน้า 45) ที่กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้ใดสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี หากกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของนักเรียน โดยตรงก็จะยิ่งช่วยให้นักเรียนนั้นมีความหมายต่อนักเรียนมากยิ่งขึ้น

2.2 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ย เจตคติทางคุณธรรมจริยธรรม และเหตุผลเชิง คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อภิปรายได้ว่าในขั้นตอนการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนได้ร่วมกันสรุปสิ่งที่ ได้เรียนรู้ จากกิจกรรมที่ทำ ร่วมกันแล้วสรุปผล ซึ่งเพียงเจตต์เชื่อว่าการเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการได้มีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้เด็กเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้นซึ่งเขาสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะกับปัญหาเชิง จริยธรรม ดังนั้นการให้เด็กได้เข้ากลุ่มทางสังคมต่าง ๆ จะช่วยเด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและ ผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาได้พัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว (ทิตานา แชมมณี, 2546, หน้า 14-15) สอดคล้องกับสิริวรรณ ฉันทนะ สานนท์ (2541, หน้า 48) ที่พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสุกกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมี นัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ พรหมณี ช . เจนจิต (2550, หน้า 90) ที่ได้ให้ ข้อเสนอแนะสำหรับ การสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงการมีจริยธรรมว่า ทำได้โดยใช้ สถานการณ์จริงหลาย ๆ ตัวอย่าง และสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียน อภิปรายได้อย่างอิสระรวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2.3 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มี คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัดหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะ การเสริมสร้าง พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมโดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสในการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด ผ่านการเล่าเหตุการณ์ การเล่าเรื่อง การเล่านิทาน ฯลฯ เรื่องราวเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีอยู่ก่อนได้ ประกอบกับการให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูนำเสนอ เพื่อตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ทำร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น นอกจากนี้การร่วมกันอภิปรายถึงการนำพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัดมาใช้ในชีวิตประจำวันและสถานการณ์อื่น ๆ ผ่านการสนทนาถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมนั้น สอดคล้องกับบลูมที่กล่าวว่า การที่บุคคลมีโอกาสดบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ บุคคลนั้นจะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ซึ่งการที่ได้เห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมหรือค่านิยมใด ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาขึ้นเป็นลักษณะนิสัยได้ บุคคลนั้นจะต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ใน การดำเนินชีวิตของตน (ทิตนา แชมมณี, 2546, หน้า 45) นอกจากนี้ในชั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนักเรียนได้มีโอกาสร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มทำให้เกิดพัฒนาการทางพฤติกรรมจริยธรรมสูงขึ้น สอดคล้องกับผลวิจัยของสุวิทย์ สุขหมั่น (2546, หน้า 54) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีพัฒนาการทางพฤติกรรมจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 4.07 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน นักเรียนกลุ่ม ตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมในระดับมากทุกรายการประเมิน โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจว่ามีความสุขในการเรียนรู้ในรายวิชานี้มากที่สุด และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในประเด็นว่านักเรียนชอบกิจกรรมที่ให้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นต่อกรณีตัวอย่างน้อยสุด อภิปรายได้ว่า อาจเป็นเพราะการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรม มีความเป็นกันเอง ไม่เครียด นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้อิสระแก่นักเรียนในการคิดวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 31) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคลและมีความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายได้

และสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2542, หน้า 9) ที่กล่าวว่านักเรียนจะเกิดการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน และครอบครัว เมื่อมีการช่วยเหลือเอื้ออาทร ร่วมมือร่วมใจและมีความสุขในการเรียนเมื่อมีสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่ไม่ก่อให้เกิดความเครียด ความตื่นเต้น ความคาดหวังและการเอาชนะ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมนี้มีการเตรียมความพร้อมในส่วนของเอกสารประกอบการสอน เนื้อหาที่เรียนมีความชัดเจน ต่อเนื่องและเข้าใจง่าย มีการปฐมนิเทศก่อนเรียน แจ่งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ มี การทบทวนความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เกี่ยวกับความรู้ ความคิด และการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักเรียนวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า การอภิปรายร่วมกัน และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้เรียนรู้สึกว่าบรรยากาศในการเรียนมีความเป็นกันเอง มีการเปิดโอกาสให้ซักถามและแสดงความคิดเห็น มีการกระตุ้นและเสริมแรงผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในขณะทำงานกลุ่มและนำเสนอหน้าชั้นเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก สอดคล้องกับสุภาภรณ์ แก่นทอง (2545, หน้า 18) ที่กล่าวว่าการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มแบบร่วมกันสร้างความรู้และ รับผิดชอบร่วมกัน โดยกำหนดสถานการณ์ที่ฝึกกระบวนการคิดและร่วมกันสรุปเป็นความรู้สู่กฎเกณฑ์ จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียน นอกจากนี้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม แล้วร่วมกันสรุป จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายกับตนเองและเป็นความรู้ที่คงทน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของรูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเนื้อหา โดยมีหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงทั้งด้านตัวผู้เรียนและกระบวนการพัฒนาผู้เรียน (ยุทธนา ปฐมวรชาติ, 2546, หน้า 39-40)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้

1.1 ครูที่ต้องการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ ตอบสนอง ฟังพอใจและเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม จึงสอดคล้องกับการพัฒนาด้านความรู้และด้านจิตใจ

1.2 ครูระดับประถมศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม

1.3 การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ ควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมทั้ง 4 องค์ประกอบ ตลอดจนขั้นตอนการจัดกิจกรรมทั้ง 6 ขั้น เพื่อจะได้เห็นภาพรวมและ

ทราบขั้นตอนการ จัดกิจกรรม และควรมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อ
จะได้นำรูปแบบดังกล่าวไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง
คุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นที่ใกล้เคียงกัน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม
จริยธรรมด้านอื่น ๆ

2.3 การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาความสามารถด้านอื่นๆ ของ
นักเรียน โดยนำกระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมนี้ไปเป็นแนวทางในการ
พัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไป

2.4 ควรมีการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อใช้ประกอบแผนกิจกรรมที่สร้างขึ้น
เพื่อเพิ่มความสนใจของนักเรียนและสามารถเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมได้ดียิ่งขึ้น